Ч. 202 (12.568). Львів, пятниця 12. вересня 1930. Pocztowa oplata zaplacono ryczaltem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 27·50 „ Річно 53·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Конґрес Національностей і Паневропа.

Львів, 10. вересня 1930.

Інституція Конґресу Національностей, звана спершу „Конґресом національних меншин“ і нині ще відома під тою первісною назвою, істнує від 1925 року. Притоку до неї дали німці з балтійських держав, сильні економічно й культурно та віддалені від свого материка кордонами кількох ново-повсталих малих надбалтійських держав та ще й „данціґським коридором“ унутрі самої Німеччини; тому вони перші відчули потребу суцільної орґанізації всіх своїх розпорошених етнічних одиниць. Безумовно і надалі найбільше на цій орґанізації залежить німцям, не з якихось широких закордонно-політичних мотивів, а просто тому, що після війни німці є розбриті у найбільшій скількості нових і старих чужонаціональних держав, в яких скрізь мусять боротися проти більше або менше яскравої асиміляційної політики влади. Тому теж і плятформа тієї орґанізації була приноровлена лише до розсіяних дрібних частин ріжних народів у ріжних державах, обіймала лише національно-культурні справи. За збереження тієї вузької плятформи дбали не лише німці з таких держав, як Естонії, Латвії й Литви, Чехословаччини, Італії, Румунії і інш., але й — поляки з Німеччини, Чехословаччини, Румунії, Естонії і Литви. Таким робом і німецькі меншини, які дбали передовсім про власну шкуру, і польські, які на терені конґресу трималися точнісько вказівок Варшави, лякалися поширення ідеольоґічної плятформи конґресу: німці боялися конфлікту із своїми урядами, поляки — давати прецеденс непольським народам у Польщі. І тому теж Конґрес Національностей був установою блідою й анемічною та не мав великої поваги ані у заінтересованих урядів, ані у широкій міжнародній опінії. З тих принципіяльних і практичних причин трималися теж здалека від конґресу українці, беручи участь у його щорічних женевських зїздах щонайвище в ролі обсерваторів.

Однак швидко й більшість самих членів Конґресу прийшла до пересвідчення, що його національно-культурна плятформа не може ані популяризувати самої інституції ані причиняти великої користи меншинам, що і культурних вольностей не мають та більше нічого, ніж ті вольности не хотять. Право самовизначення народів, як провідна ідея національних меншин, зеднювало собі у Конґресі щораз більше приклонників. Таким робом назрів теж момент, коли й українці могли до Конґресу вступити. У звязку з переговорами з українцями, протиділаючи їм, польські делеґати висунули в 1927 році вимогу прийняти до Конґресу представників кількох тисяч німецьких фризів, як окремої національної меншини. На те німці висунули справу кашубів. Тоді поляки разом з німецькими данцями й лужичанами виступили з орґанізації Конґресу, думаючи, що тим робом розібють її. Але так не сталося.

Слідуючого року, наприкінці серпня 1928, на черговому Конґресі були присутні делеґати з 14-ти держав, репрезентанти разом 40 міліонів европейських меншин. Тоді теж офіціяльно вступили до орґанізації Конґресу українці. На першому засіданні склав відповідну декларацію голова української делеґації пос. д-р Дмитро Левицький. Делеґатами на Конґрес були теж пос. о. Л. Куницький і пос. Міляна Рудницька. Тоді теж змінено назву орґанізації з „Конґресу Нац. Меншин“ на „Конґрес Орґанізованих Національностей“. В рік пізніше, наприкінці серпня 1929, на V. Конґресі Національностей, представниками українців із Польщі були посли д-р Дмитро Левицький і Дмитро Паліїв. На тому торішньому Конґресі несподівано зявився теж пос. Богуславський з ББ і зголосився, як член Конґресу. Одначе його не прийнято, мотивуючи ту відмову основою принципіяльного характеру, що членами Конґресу можуть бути лише посли, вибрані з незалежних національних лист.

В цьому році делеґація українців з Польщі на Конґресі була в порівнанні з минулими роками найменша, бо обмежувалася до одного діяча. Пояснити це слід двома моментами: передвиборчим часом, який анґажує усі активні сили в краю і будь що будь усе ще невеликим практичним значінням інституції Конґресу, який тому диктує нам у відношенні до себе — ощадність в енерґії і фондах. А проте занедбувати цієї орґанізації не ялося. Бо вона таки є одним із поважніших чинників інформації і пропаґанди проблеми національних меншин і взагалі істнуючих у чужих державах національностей і всетаки поволи зеднює собі щораз більшу популярність і повагу. Спроба розбиття Конґресу в 1927 році шляхом сецесії малої ґрупи дрібних меншин та історія з Богуславським у мин. році вказують теж проречисто, що з одної сторони деяким державам взагалі само істнування орґанізації Конґресу є високо невигідне і небажане, з другого боку — що раді би використати форум Конґресу для своїх специфічних цілей, саме протилежних інтересам національностей, та взагалі заволодіти Конґресом. Щоби цьому протиділати, українці й надалі беруть у Конґресі участь, цікавляться щорічними його зїздами і забирають на них річево голос у справах, які є предметом нарад.

У цьому році темою нарад була концепція Паневропи, висунена на міжнароднє форум мін. Бріяном. Промову, яку у цій справі виголосив український делеґат ред. Василь Мудрий зі Львова, ми подали вже своєчасно. Ця промова викликала з боку польської преси голоси обурення. Тимчасом, — абстраґуючи від форми промови, яка може комусь подобатися або ні, — суть висловлених ред. Мудрим думок про відношення до „Паневропи“ Бріяна відповідала цілком поглядам цілого Конґресу. Бо ось Конґрес на закінчення своїх нарад вислав до мін. Бріяна меморіял, в якому виразно заявлено слідуюче: Національні меншини більше, ніж т. зв. державні народи є заінтересовані у мирі, який дає найбільші ґарантії, та що проте пляни Бріяна не завели би до замирення Европи, бо вони рахуються лише з державами а не народами. „Для численних міліонів европейців, яких змагання до єдности, диктоване спільнотою національних почувань, не дасть себе замкнути в рямцях якоїсь спільної державности, — европейська унія може бути побудована не виключно на основі держав, лише на основі народів. Ніхто не в силі краще, ніж меншини оцінити великі користи орґанізації, якої творча праця могла би здвигнути европейську унію. Однак воно не може статися шляхом будування мостів лише від одної до другої держави. Сьогодні річ передусім у тім, щоби очистити дорогу до порозуміння між народами. Першою умовою для цього є те, щоби кожний мешканець Европи у найтіснішому звязку із своїми земляками міг користати з прав своєї національности. Тимчасом всупереч усім запевнюванням денаціоналізація і спутання спільних національних питоменностей належать до залізних приналежностей внутрішньої політики держав. Тому національні меншини звертаються до Бріяна з покликом, щоби він дбав за поступ на дорозі до загально-европейської спільноти не лише з огляду на господарчі потреби та інтереси держав, але й на вимоги найвищої справедливости і співпраці між народами“.

Приймаючи цю резолюцію цьогорічний Конґрес Національностей справедливо вказав на найслабший пункт паневропейської ідеї у концепції Бріяна.

Ще про крізу „Сільського Господаря“.

З приводу розписаної позички.

(Дискусійна стаття.)

Луцьк, 7. вересня 1930 р.

Як відомо, Т-во „Сільський Господар“ оголосило внутрішню позичку і з цією метою випустило відповідну відозву. А ще раніше мусіло зредукувати частину своїх фахових службовиків і звузити працю своєї централі, від якої залежить праця на місцях. Причиною цих рішучих кроків є недостача матеріяльних засобів.

Про цю неприємну недостачу говорилося торік на загальних зборах Товариства й нераз нагадувалося у пресі. Про одно лише протягом року ми не чули — про дійсні заходи в тому напрямі, щоби „Сільський Господар“ міг нормально працювати й розвивати свою діяльність у необхідних розмірах.

Було враження, що всі й усе переходило над цим питанням до „порядку денного“, бож у кожного є багато своїх турбот, своїх цілей і потреб. Нехай, мовляв, „Сільський Господар“ сам за себе турбується!

І „Сільський Господар“... простягнув руку...

Колиб те, що сталося з „Сільським Господарем“, сталося в нехліборобській і незалежній країні, де розвитком господарського життя турбуються свої вищі чинники, це булоб ще не таке яскраве. Але це сталося на українській хліборобській землі, де майже вся маса, яка є підвалиною національного, культурного й політичного життя, є масою рільничою; де ця маса, ведучи сільську господарку примітивним способом, летить у безодню злиднів і руйнації і тягне за собою все, що є збудоване великими зусиллями й самопожертвою; де з занепадом рільництва настане застій у всіх ділянках нашого життя — шкільній, просвітянській, кооперативній, видавничій і т. д.; де все це відібється навіть на самому істнуванні народу, як національно оформленого орґанізму.

І в цьому полягає вся драма „Сільського Господаря“, а не в тому, що він комусь чогось не може заплатити чи когось мусів зредукувати. Драма в тому, що громадянство нашої хліборобської країни ще не усвідомило собі, що сільське господарство є для нього тою гилькою, на якій воно тримається, та що коли ця гилька буде підрізана хробаком байдужости, то саме громадянство полетить у безодню.

Слабий розвиток аґрікультури й селянського добробуту вже відбивається на всіх родах нашої кооперації (на нашій рідній торговлі і промислі, а значить і фінансах). А все це відбивається на нашій національно-культурній роботі й національно-політичному життї.

Я не проти жертвенности мас, не проти збірок і подібних „позичок“. Лише не на господарську розбудову! Такі жертви є добрі у випадках доразової допомоги, але не там, де мусить бути тверда, як криця, система. А економічного будівництва без цеї системи не можна й уявити собі.

Доля „Сільського Господаря“ занадто разить очі оцією нашою економічною безсистемністю. Будуються навіть солідні поверхи господарської будівлі, а про фундамент її забуто — забуто про створення міцного хліборобського стану з міцною аґрікультурою. На чомуж може триматися наша рідна торговля, промисл, молочарство, кредитові інституції, коли фундамент господарської будівлі — в одній особі продуцент і споживач — уже швидко буде сидіти голодний, без сорочки, без знаряддя в руці та без уміння ним користуватися?

Правда в поодиноких повітах аґрікультурною роботою опікуються місцеві кооперативні орґанізації. Однак цим повітам іноді нема діла не тільки до того, що робиться в цій ділянці в інших повітах, але й у самій сільсько-господарській централі

І в наслідку маємо те, що в одних повітах є великі осяги, а в інших — дике поле. Ми часто твердимо, що передвоєнних кордонів нема і що українцеві не вільно бути патріотом лише свого повіту чи своєї окремої землі. А коли так, то наша господарська розбудова мусить бути подумана, як розбудова, що опирається на всі пункти нашої землі. Так само не можна бути патріотом лише своєї організації. Патріотизми льокальний та інституційний довели до того, що патріоти „Сільського Господаря“ чи сільсько-господарських організацій у поодиноких повітах мусять дбати самі про себе, просити помочі, або гинути. А деж та вславлена солідарність, про яку говориться на всяких святах?

Є три джерела засобів на сільсько-господарську розбудову: державне, самоврядове й народне. Очевидна річ, що ми можемо мати лише останне. Але це джерело мусить бути певне, стійке, організоване. Ні держава, ні самоврядування не моглиб вести розбудови сільського господарства, спираючись на добровільні датки чи на такі „позички“, по яку звернулося Т-во „Сільський Господар“. Не може на такі джерела спертися й наш нарід.

Наш „Сільський Господар“ нагадує мені „Український Червоний Хрест“ з часів останньої війни: всі його спекулювалися, бо він потрібував грошей, та радили йому якось самому добувати собі все необхідне для існування.

Там, де є одноцільна організація, там такого явища бути не може. А де воно є, там цієї організації нема. Оскільки пригадую собі, один з наших стареньких сеніорів ще перед кількома роками закликав на сторінках „Діла“ до створення її з одним господарським центром.

Щоб вияснити, де джерело засобів на агрікультурну роботу, треба поділити наші господарські організації на дві групи: перша витворює агрікультурні цінности (організація „Сільський Господар“, школи, курси, видавництва, статистичні інституції), друга має своїм завданням витворювати матеріяльні цінности.

Ясна річ, що перша група, не витворюючи матеріяльних цінностей, не може сама себе утримувати. Друга група повинна дати їй необхідні засоби, памятаючи, що вона витворює матеріяльні цінности для загальної господарської будівлі. Отже засоби на ведення агрікультурної роботи повинні дати наші торговельні, промислові й фінансові організації. Це не є ні ласкою, ні жертвою, а доцільним видаткуванням того, для призбирування чого вони створені. Так є в кожнім державнім організмі, так мусить бути і в організмі нашому, народньому.

Агрікультурна робота веде до розвитку матеріяльних господарських апаратів, а її занепад — до їх занепаду. Даючи засоби для підняття сільсько-господарської культури, собі їх дають. Інакше кажучи, організований нарід, витворюючи через свої господарські апарати матеріяльні цінности, повинен частину їх уділяти на культурну роботу, необхідну для того, щоб ці апарати не станули.

Матеріяльні цінности народу можуть витворюватися апаратами ріжних форм. **Український нарід з багатьох причин мусів прийняти форму кооперації.** І в нас кооперація є лише формою і службовою силою чи апаратом до витворювання цих матеріяльних цінностей. Як форма, як службова сила, кооперація має мету не в собі, а поза собою. В наших умовах вона має власне метою розбудувати наше господарське життя.

Через те, що для цеї розбудови необхідно підняти наше рільництво шляхом розвитку агрікультури, кооперація має своєю метою дати засоби й на агрікультурну роботу „Сільського Господаря“. Колиб мені сказали, що самі рільники мусять дати безпосередньо засоби на підняття агрікультури, то я поставив би питання: „Чи тоді кооперація не загубилаб своєї мети? Чи не відлетілаб з її тіла душа — ідея господарської розбудови?“

На жаль, серед провінціональних кооператорів не завжди зустрічається подібне розуміння, чим є кооперація, що є її душею і метою. Дуже часто доводиться зустрічатися з фальшивим поглядом, що кооперація має мету сама в собі і є всім, а не лише формою. Такі кооператори звичайно дуже охороняють „свій“ гріш від зазіхань ріжних агрономічних культуртреґерів. Мовляв, заробіть собі самі!

Так можуть помилятися поодинокі псевдо-кооператори, але не може так помилятися наша українська кооперація, бо це булоб забуттям своєї мети.

Господарські установи, які повинніб мати над собою єдиний вищий кермуючий орган, систему й загальний плян господарської розбудови, **повинні створити фонд на агрікультурну роботу,** з якого й робилисьб видатки на пляномірне й доцільне ведення цеї роботи. Цим булиб усунені з життя всякі псевдопатріотизми — територіяльні й інституційні — та некооперативне розуміння своєї конечної мети.

Засоби на ведення агрікультурної роботи **на всіх наших землях** повинні почерпатися з одного спільного фонду, створеного **шляхом пропорціонального розложення цього агрікультурного податку на весь кооперативний апарат.**

Цього вимагає й конечність міцної культурної й оборончої сільсько-господарської організації, якою є „Сільський Господар“ і без якого вся наша господарська розбудова буде й надалі носити характер поодиноких „патріотичних“ гнізд без фундаменту.

В. Островський.

Розстріл комісаря.

„За Свободу“ сповіщає із Севастополя, що там розстріляно політкома чорноморської фльоти Халатова, обвинуваченого в шпіонажі. У звязку з цією справою віддано під суд команданта корабля „Незаможник“ Арселова. Йому закидають, що перебуваючи в Константинополі, він мав звязки із контрреволюціонерами. На Далекому Сході розстріляли Мартинова, Гвоздева і Нахамзона.

Продуктивність промислу СРСР.

Калінін поміщує в рад. часописах статтю, в якій признає, що радянський промисл находиться у важкім положенню. Цьому промислові бракує кваліфікованих робітників, багато робітників через лиху платню й апровізацію втікає із фабрик. Калінін пише, що продуктивність робітників у капіталістичних державах є значно вища, як робітника в СРСР і що стан промислу радянських республик є далеко гірший, як у капіталістичних державах, особливо в Анґлії, Німеччині й Америці.

Розправа комуністів засуджених на смерть.

Як уже відомо, Найвищий Суд поручив перевести нову розправу перед першою інстанцією у справі смертного засуду трьох львівських комуністів: Гірша, Юґенда та студ. Пропера. Розправа відбудеться 9. і 10. жовтня ц. р. перед найближчою каденцією присяглих у Львові.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 12. ВЕРЕСНЯ 1930.

АЛЬФОНС ДОДЕ. 5)

МАЦІЦЬКИЙ

ПОВІСТЬ.

У неділю, щоби трохи розвеселитися, ціла наша рідня йшла з парасолями на надбережну Рони. Ми звертали мимохіть на південь.

— Маю враження, що ми якось ближче рідних сторін — казала мама, що тужила за ними ще сильніше від мене.

Ці родинні проходи були понурі. Батько бурмотів, Якимцьо поплакував, а я йшов увесь час далеко за ними, сам не знаю чому. Мені ставало соромно на вулиці, мабуть тому, що ми були бідні.

Місяць пізніше стара Анна занедужала. Мряки шкодили їй; треба було її відослати назад на південь. Бідне дівчинище, страшенне любила мою маму і не могла з нею розстатися. Благала, щоби її лишити, обіцюючи, що не вмре. Треба було її всадити на корабель силоміць. А коли вернулася до рідного села з розпуки вийшла замуж.

Коли-ж Анна виїхала, ми не взяли нової служниці. Це видалося мені верхом нужди... Жінка сторожа „доходила“, щоби робити тяжшу працю. Гарні, білі руки моєї мами, які я так любив цілувати, порепалися від варення. Якимцьо ходив на базар. Ми всували йому під паху великий кіш і казали: „Піди купити це і те...“ І він купував дуже добре це і те, очевидячки, поплакуючи собі.

Бідний Якимцьо! він також не мав щастя. Батько не міг дивитися на його вічно заплакані очі і врешті почав його частувати штовханцями... Ми чули весь божий день: „Ти бамбуло! ти осле!“ Дійшло до того, що Якимцьо в присутності батька почував себе ніяково. Коли він стримував сльози, лице його ставало погане. Батько приносив йому нещастя. Послухайте пригоди із дзбанком:

Одного вечора, коли ми сідали за стіл, у хаті не було ні краплі води.

— Як хочете, я піду принести — сказав добротливий Якимцьо.

І бере великий поливяний дзбанок.

Тоді батько знизує плечима:

— Коли по воду йде Якимцьо, то нема сумніву, що дзбанок буде розбитий.

— Чуєш Якимцю — звертається до нього своїм спокійним голосом мама — уважай, не розбий.

А батько своє:

— Надурно говориш... все одно розібє.

Якимцьо плаксивим голосом:

— Чому-ж я мушу його розбити?

— Не кажу, що мусиш, а тільки, що розібєш — відповідає батько катеґоричним тоном.

Якимцьо замовк, узяв тремтючою рукою глечик і вийшов поквапно, немов би казав:

— Розібю? Побачимо.

Минає пять хвилин, десять, а Якимця нема. Мама починає журитися:

— Щоби тільки йому чого злого не трапилось!

— А що-ж йому може трапитись? — бурмоче тато. — Розбив дзбанок і боїться вернутися.

І кажучи це своїм мркотливим голосом — а мав золоте серце! — встає та відчиняє двері, щоби побачити, що трапилось з Якимцем. Не потрібував далеко ходити: Якимцьо стоїть на сходах перед дверима, з порожніми руками, мовчазний, задубілий. Побачивши батька блідніє і слабим, безнадійним голосом каже: „Я розбив“...

Таки розбив!

У хроніці рідні Ейсетів ми охрестили цю подію „дзбанкова сцена“.

Сиділи ми в Ліоні вже два місяці, заки родичі згадали про нашу науку. Батько хотів нас посилати до гімназії, але це було за дорого.

— А може би ми післали їх до парохіяльної школи? — сказала мама — кажуть, що там дітям добре.

Ця думка сподобалася батькові, а що найближча церква була в Сен-Нізієр то й туди післали нас на науку.

Весело було в такій парохіяльній школі! Замість набивати нам голову грекою та латиною, як по інших заведеннях, там учили нас служити до Служби Божої, співати антифони, клякати і такої важкої річі, як кадити... Вряди годи якогось дня вчили нас кілька годин деклінації і „Епітемії“; але це був лише додаток до науки. Бодай раз на тиждень отець Міку, тримаючи нюх табаки, казав до нас святочним тоном:

— Завтра, мої паничі, нема школи! Маємо похорон.

Підемо на похорон!... Яка радість! То знову приходили хрестини, весілля, візитація Преосвященого, відвідини недужого з Найсвятішими Тайнами. Ах! які ми були горді, що могли проводити панотця, як ішов причащати. Під малим червонним бальдахимом викладеним оксамитом ішов священик з Найсвятішими Тайнами і святим елеєм. Два хлопці з хорів несли бальдахим, а два інші великі золочені ліхтарні. Пятий ішов попереду з калаталом. Звичайно це була моя роля... Перед Найсвятішими Тайнами мущини здіймали шапки, а жінки хрестилися. Коли ми проходили мимо варти, вартовий кричав: „Позір!“ і вояки вибігали та ставали в фронт. — „Ладнайся!“ — кричав офіцир... Кріси грюкали, барабан гарчав... Я тріпав своїм калаталом тричі як підчас „Свят! свят!“ і ми йшли далі.

Кожний із нас мав у шафці комплет духовного вбрання: чорну реверенду з довгим хвостом, стихар, з великими рукавами та твердим коміром, чорні шовкові панчохи, два колпачки — один полотняний, другий оксамитний і пелеринки обшиті білими перлинами, — словом: усе, що було треба.

(Продовження буде.)

Що це таке?

Викопування костей українських поляглих у Чортківщині.

Староство в Чорткові розіслало на днях по всіх громадських урядах повіту таку відозву: „Starosta powiatowy w Czortkowie L. 4227. Czortków, dnia 6. sierpnia 1930. Remont cmentarzy i grobów wojennych w powiecie. Do wszystkich Panów Naczelników Gmin w powiecie. Urząd Wojewódzki (Dyrekcja Robót Publicznych) w Tarnopolu reskryptem z dnia 1. sierpnia br. delegował do tut. powiatu przodownika drużyny robotniczej Władysława Zabilskiego celem przeprowadzenia ekshumacji i remontu cmentarzy i grobów wojennych, położonych w Czortkowie i w całym powiecie czortkowskim. W myśl powyższego reskryptu polecam Panom Naczelnikom gmin, aby nazwanemu przodownikowi po jego zgłoszeniu się w tamtejszej gminie dostarczyli bezpłatnie kwaterę oraz potrzebną ilość podwód i robotników. Za ścisłe wykonanie niniejszego polecenia czynię Panów Naczelników gmin osobiście odpowiedzialnymi. Starosta powiatowy wz. Mgr. Kurzeja, referendarz". Слідом за сею відозвою явився в чортківськім повіті п. Владислав Забільський, поминаючи дотичні уряди парохіяльні і громадські, почав сам ексгумувати кости погибших, але виключно українських стрільців, похоронених на сільських цвинтарах. Кістяки їх він всипує до мішків і транспортує до гробниці в Чорткові.

Дня 9. червня ц. р. прибув Забільський рівнож на цвинтар у **Білобожниці** і розкопав там упорядкований гріб стрільця Семена Кутного з Курович. Тим гробом опікувалася філія Товариства Охорони Воєнних Могил у Чорткові, а громадянство в Білобожниці вже двічи ставило на нім величавий деревляний хрест, що його якісь злочинці рівнож двічи зрізували. Забільський викопані кости бл. п. С. Кутного зсипав до мішка і забрав до Чорткова, полишаючи розриту могилу. Кілька днів опісля прийшов знова Забільський до Білобожниці, бо хтось зробив донесення до Староства, що він, викопуючи кости, полишив у землі череп і одну руку небіщика; він почав знова ритися в могилі, щоб їх відшукати. По віднайденню тих останків з мішком на плечах з черепом і одною рукою помандрував Забільський до Чорткова, аби їх кинути до спільного гробу. Тут слід зазначити, що п. Забільський не завдав собі найменшого труду, аби вишукати могили розпорошені по полях, лісах і по ровах доріг, а виключно занявся ексгумацією тлінних останків українських поляглих, яких могили давно вже впорядковано та якими опікувалася філія Товариства Охорони Воєнних Могил у Чорткові. Не потребуємо й пригадувати, яке враження викликав цей факт серед найширших кругів населення.

З цієї причини внесла філія ТОВМ у Чорткові жалобу до воєвідського уряду в Тернополі, а крім того звертається до відповідальних наших чинників, аби вони виясвили негайно у відповідних властей причину безчещення упорядкованих уже могил українських поляглих та зажадали повернення тлінних останків Семена Кутного на цвинтар у Білобожниці, де родина погибшого задумує в короткому часі поставити йому памятник.

Втікають.

„Комуніст" знову пише, що радянські урядовці масово втікають із сіл на Україні, побоюючись терору селян. В уманській окрузі, де вислано 240 урядовців, 141 утікло до міста назад.

Пожежі.

У Брухналі (пов. Яворів) на фільварку гр. Льва Шептицького з Прилбич (брата митрополита) згоріла стирта пшениці. Вогонь перекинувся на сусідню стирту пшениці, що згоріла до тла. „Сл. П." твердить, що вартівники стріляли до підпалячів, та вони втекли в невідомому напрямі.

Дня 8. вересня згоріла стирта пшениці в Ковінці (пов. Бережани) вл. Маріяна Лещинського.

В ночі на 10. вересня в Чорнолозах біля Потока (пов. Рогатин) згоріли три господарства польських кольоністів: Марії Коваль, Марії Жульської та Вавр. Байди. Заг. шкода: 20 тис. зол. Рівночасно на полі в Чорнолозах згоріла стирта кольоністки Марії Чех і стирта пшениці кольоніста Завадського. „Сл. П." повідомляє, що в усіх випадках стверджено підпал хемічними засобами. „Сл. П." пише, що в Покропивній (пов. Тернопіль) невідомі люди в ночі з 8. на 9. вересня хотіли підпалити стирти на фільварку. Стирт пильнували вартівники, а один із них загрозив підпалячам, що стрілятиме. Один із тих невідомих людей пустився втікати, інший таки хотів підпалювати, тоді вартівник вистрілив і ранив його. Той, що втікав, вернувся підніс раненого и утік разом із ним

Арештування б. послів.

АРЕШТУВАННЯ ТРЬОХ УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ У ЛЬВОВІ.

В ночі з вівтірка (9.) на середу (10. ц. м.) арештувала львівська поліція трьох б. українських послів у своїх помешканнях, а саме: Івана ЛІЩИНСЬКОГО, Володимира ЦЕЛЕВИЧА і Дмитра ПАЛІЄВА. Всіх трьох забрано під сильним конвоєм до поліційних арештів.

ПОДРОБИЦІ АРЕШТУВАННЯ Б.ПОС. КУЗИКА.

Повідомляють нас з Рогатина:

Дня 6. ц. м. в год. 8-ій рано прийшов до помешкання б. посла Степана Кузика комісар поліції Гляйц з 5 поліціянтами і почав, нічого не кажучи, шукати чогось по кімнатах. На запит пос. Кузика, чи має дозвіл на переведення ревізії, один з поліціянтів сказав, що судового дозволу не мають і ревізію переводять з власної ініціятиви. Ревізія тривала до год. 12. вполудне і не дала ніякого висліду. По ревізії пос. Кузика арештовано і в асисті 4 жандармів спроваджено до комісаріяту поліції. Комісар Гляйц хотів зробити відтиск пальців пос. Кузика, але проти цього пос. Кузик запротестував і не дав собі цього зробити. Рівнож пос. Кузик відмовився від якихнебудь зізнань на поліції. Тогож дня вечором відставлено його до арештів повіт. суду в Рогатині. Після переслухання суддя постановив задержати пос. Кузика в арешті до дальшого внесення прокуратури.

Початкове донесення поліції обвинувачує пос. Кузика за злочин з §§ 58 і 65 к. з., але наразі не наведено в тому донесенні ніяких фактів ні доказів вини, тільки заповіджено, що до 8 днів поліція доповнить донесення і збере потрібний матеріял для обоснування свого донесення.

Арешт пос. Кузика може дуже погано відбитися на його здоровлю, бо від кількох днів він є хворий на запалення горла.

*

Загалом учорашньої ночі арештували 18 б. послів, у цьому, як уже вище згадано трьох українських послів із УНДО та б. пос. *д-ра Осипа Когута* (УСРП).

З польських б. послів арештований *Бацьмага* (дикий, що передтим належав до ББ). Далі арештовані: *Барліцький* (ППС), д-р *Ліберман* (ППС), д-р *Прагер* (ППС), *Ходинський* (ППС), *Дюбоа* (ППС), *д-р Путек* (Визв.), *Вагінський* (Визв.), *д-р Кернік* (Пяст), *Дембський* (Стр. Нар.), *Савіцький* (Стр. Хл.), *Попель* (НПР, був послом у II. соймі). У краківськім воєвідстві арештували: б. прем. пос. *Вітоса* (Пяст), *Цьолкоша* та *Мастека* (ППС).

Поінформовані кола стверджують, що провідників Центроліву арештували в звязку з краківським конґресом із червня ц. р. Вже тоді прем. Славек заповів був гострі кроки супроти ініціяторів краківського конґресу. Арештування перевела поліція в асисті військової жандармерії. Потім справу передали прокураторові окр. суду у Варшаві Міхаловському та сл. судді Хмеляжеві. Арештували б. послів на приказ міністра вн. справ. Бувш. посла Попеля (НПР) арештували в кімнаті, яку він віднаймає у секретаря французького амбасадора у Варшаві. До бувш. мін. пос. Керніка поліція прийшла в 3. год у ночі та вбудила його, кажучи, що прийшла телеграма. Перевели теж ревізію в кімнаті сойм. готелю у б. посла Гавнера (ППС), та його там не застали, бо він є у Львові. Всіх арештованих перевезли під сильною ескортою до Берестя над Бугом. Вітоса арештували на стації Краків-Плаґуже, як вертав із Варшави до Вежхославіц після підписання виб. пакту пятьох партій Центроліву. Арештовані б. укр. посли сидять у місц. вязницях.

В ост. хвилі наспіли ще вістки про арештування б. пос. *Врони й Адамовського* (Стр. Хл.).

Конфіскати.

Ендецькі часописи: „АВС", „Вечур Варшавскі" та „Курєр Варшавскі" сконфісковані зате, що подали деякі подробиці про арештування. „Кур. Варш." сконфіскували за статтю бувш сен. Косковського „В ночі".

Демонстрації.

Вечором 10. вересня відбулися у Варшаві демонстрації. Зліквідувала їх поліція. Гуртки демонстрантів намагалися дістати до будинку президії ради міністрів і мін-ства вн. справ. Будинок мін-ства обсадила поліція, озброєна в баґнети та в шоломи. По місті кружляють кінні та піші патрулі.

У кількох місцях дійшло до сутичок. В одні́м місці юрба відбила арештованого.

Демонстрації були теж у Кракові та Тарнові. В Тарнові вибили шиби в старостві. „Сл. П." повідомляє, що демонстранти кидали на поліцію камінням і ранили двох поліцаїв. Поліція стріляла в повітря.

Підозріла в нападі біля Бібрки?

Постерунок поліції в Бібрці доставив до львівського сл. виділу Юлію Ковакевич, 22-літню абсольвентку уч. семинарії, замешкалу в Бібрці. Польські ґазети твердять, що вона підозріла у співучасти в нападі на почт. віз біля Бібрки.

Міна під чит. „Просвіти".

ПАТ повідомляє, що 8. вересня ок. год. 20.30 поклав хтось міни під будинок читальні „Просвіти" в Манаєві (пов. Зборів). Міна вибухла й ушкодила часть будинку. Невикриті справники приїхали кінно від сторони Оліїва. Вертаючи застрілили українця Вас. Прощанецького. Ведуть слідство.

Забирають землю від наших селян за безцін!

(Допис з Турчанщини).

Величезні простори землі і ліса в Карпатах, бо від Дуклі далеко на схід за Лавочне, є власністю якоїсь мало відомої спілки зв. „Ґодуля" на Шлеську. Ці добра закупила спілка від барона Лібіґа за 3 міліони долярів, а він набув їх від австрійської держави в половині 18-ого століття за марну суму, бо за 100 тисяч дукатів (на наші гроші приблизно за яких 3 міліони золотих). Польський уряд без труду затвердив шлеській спілці контракт продажі. Ми може не встрявали би в цю справу, якби тут не було заінтересоване наше селянство.

За часів бар. Лібіґа наші люди в горах могли скоріше добитися права пасти худобу в тих маєтках, дешевше купували паливо чи матеріял на будову, а вже про ці десятки тисяч кар, які накладають тепер на наших людей за лісові шкоди, за Австрії ніхто не чував. Натомість добитися нашому селянинові винагороди за шкоди від дичини належить до рідких вийнятків. Що більше: фірму „Ґодуля" творять люди, які з кожної зогнилої гиляки хотять робити гріш. А хоч ліси в Карпатах вже так сильно знищено в часі війни, то ця фірма поспішним темпом хоче доконати решти. До найдальших закутин доводить вузькоторові залізниці і вивозить останки дерева у світ. Робить це не лише з посередньою шкодою для околиці, але також наносить і безпосередні страти нашому селянинові, бо забирає йому землю під ці залізниці майже за безцін. За примір нехай послужить такий факт:

Найновішу таку залізницю будує фірма в цьому році в турчанськім повіті, з села Явора через Ісаї, Ясінку, Кіндратів і Зубрицю до Сколівщини. В Яворі, Ісаях і Зубриці викуплено землю по добровільній умові, але в селах Ясінка і Кіндратів, які стоять посередині залізничого шляху, вже забаглося спілці примусового викупу (вивласнення). Не входячи в ніякі пертрактації з людьми, при помочі ріжних гачків-крючок добувають з міністерства внутрішніх справ оречення, що залізницю, яка має переходити через названі села, влада визнала підприємством „повшехней ужитечносьці". На цій основі фірмові урядовці вже заздалегідь вихвалюються, що за землі під залізницю не дадуть ані четвертої частини тих грошей, які платили в Ісаях. Рівночасно з ореченням міністерства зарядило воєвідство в Станиславові обходову комісію на день 10. вересня ц. р., а також розправу „вивлащеньову". Так для експльоатації дерева наш селянин має відступити свої загороди, подвіря, будинки і поля, основу свого істнування, за півдурно на те, щоби збільшати капітали чужинців.

Зачуваємо, що названі громади Ясінка і Кіндратів повносили перед двома місяцями через відомого панка з Явора Мазура, члена Т-ва „Згода", а також через бувшого урядового посла-селянина (перебраного за пана) з Висоцька Височанського протест, але цей протест не вийшов поза межі найближчої залізничої стації. Якже цей посол мав старати по стороні людей, коли він возився з двома своїми сусідами-селянами до Варшави і хвалився, що він виєднав у премієра Славека затвердження контракту фірми!

Нам відомо, що в дні 25. серпня ц. р. наш посол Великанович інтервеніював у воєвідськім уряді, а також у самого воєводи в Станиславові, а в дні 28. серпня був у Ясінці та дав людям відповідні інформації. Але чи вдасться ще що для наших людей врятувати — годі передбачити.

Турчанський.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Неоправдані закиди.

Припадок чи недобра доля зробили так, що мій попередній фейлетон війшовся в „Ділі" з останнім інтерею марш. Пілсудського. Міг би хтось подумати, що це зроблено навмисне, чи за попереднім порозумінням, себто: або я знав про інтерею і написав фейлетон, або навпаки.

Заявляю під словом чести, що ніякого порозуміння не було, а мій фейлетон війшовся зовсім припадково з інтерею. Ручу, що колиб я був знав про інтерею, був би не писав про бувших послів, або був би передержав фейлетон до другої днини. Вийшло: два гриби в борщ, що — як усім відомо — є непрактичне і переборщене. „Діло" не може поміщувати більшої скількости веселих кавалків, бо тоді матиме за мало місця на поважні річі.

Добре ще, що мій фейлетон не був надзвичайно веселий і тому не дуже разив.

Редакційні товариші накинулись на мене мокрим рядном.

— Подивися на інтерею і на свій фейлетон! - говорили до мене на другий день. — Є в тебе така сила вислову, лапідарність стилю, краса порівнань?!...

— Признаю, що нема. Але ви, з ласки своєї, подивіться на авторів!

Я собі скромний раб божий, що й так уже за богато людям насипав. Хто вставиться за мною, коли подобається долі, втіленій в особу якогось часького потентата, позбавити мене куска хоч і разового, але хліба?! Адже в нас журналіст чи письменник ім. Ів. Франка, то щось таке по середині між вольним і торговельним практикантом, з тією ріжницею, що тамтих ніхто не вважає за змарнованих людей. Зрештою, щодо останнього фейлетону, то в мене не могло навіть бути тієї сили вислову і краси порівнань, бо я на бувших послів не маю чого злоститися. Вони мені ані не ухвалювали недовіря, ані не зменшували бюджету, ані не псували сну. За час їх послування я відносився до них з належною пошаною, знаючи, що посол богато може, як хоче. А останній мій фейлетон, це не було ніщо інше тільки відірваний випадок, який може кожному трапитися. Тому, мої панове, не маєте чого чіплятися мене!

Цю довгу промову виголосив я без картки та без підготування і мушу собі признати — вона була ліпша, як неодна „шевченківська", а зробила більше враження, як неодна „похоронна".

Після тієї промови мав я спокій з товаришами, але не зі своєю совістю. Все таки є фактом, що мої фейлетони не мають тієї живучости, яку повинні мати. Чому воно так і як цьому зарадити? Адже роля фейлетоніста в суспільности дуже подібна до ролі прокуратора в суді, тільки тон їх ріжний. Адже наше життя в Галичині і в Володимирії таке богате (останніми часами!) в ріжні подиву гідні обяви, що хоч сядь і пиши. Чому я про неодно мовчу, а про неодно щойно збираюся писати?

Довго думав я над тим і врешті таки знайшов викрут.

У нас так:

— Йди-но йому дай раз!

— Боюся...

— Не бійся, я з тобою!!

Чоловік повірить, піде, вайде кого там належало, а побитий як не гукне на приятелів, як не почне з ними лупити чоловіка. Той тоді до знайомого:

— Борони! Адже обіцявся.

А знайомий сюди-туди тай в ноги. Потім нераз то ще й хитрує:

— Я йому казав, зай спокій, але він просто невідповідальний.

Коли невідповідальний, то ще пів біди, але коли вийде, що він „негромадський чинник", то тоді вже ціла біда.

А негромадським чинником легко в нас стати тому, хто нічого не має.

Галактіон Чіпка.

Справа на часі.

ЛЬВІВСЬКА ШКІЛЬНА КУРАТОРІЯ НЕ ПУСКАЄ УКРАЇНЦЯ УЧИТЕЛЯ МІЖ УКРАЇНСЬКУ ДІТВОРУ.

Недавно було оповіщено в „Ділі", що цього року Львівська Кураторія майже зовсім не приймала на посади українців-учителів, а вже просто масово відкидувала прохання наших кандидатів (ок), що покінчили приватний семинар „Рідної Школи". Ці кандидати-(ки) уживали й уживають ріжних заходів для випрошення посади у ріжних людей та вистоюють пороги достойників Кураторії, не жаліючи при цьому навіть гірких слів. Були такі, що й рішилися на посади в етнографічних землях Польщі, коби лише мати „державну" посаду. Одначе й там приймають тепер українців чимраз рідше.

Найбільшим ворогом нашого учительства виявився якийсь панок з Люблинщини, свояк куратора, п. Опаля, котрий має у своєму рефераті надавання посад кандидатам. Він, хоч нібито підсудчик, у своєму україножерстві й шовінізмі перевищає ославленого Ґрабського і Прушинського. Прушинський був бодай настільки етичний, що не приймав урядового наказного становища, бо заявляв, що не хоче зміняти своєї лінії до українців, яку на державнім вищім становищі мусів би проводити згідно з законами. А для п. Опалі, видно, вже й етика нічого не значить, коли тільки на документах побачить слова „греко-католик". Такий кандидат не може і мріяти про посаду.

Який-же вихід для нас? Нам треба вчитуватися хочби в літературу боротьби поляків за школу під Росією. Поляки творили рідну школу в кожній хаті і виховували свої діти в рідним національнім дусі, не зважаючи на ніякі переслідування.

Стає перед нами важке питання, що зробити з цілою фалянґою учительства, прогнаного шкільними чинниками, або неприйнятого до служби? У нас ріжними способами усувають українську державну школу, а на це місце дають чисто польську, або перехідну польську, себто утраквістичну. Рівночасно насаджують по всіх наших селах польського учителя, який крім місії педаґоґа має ще орґанізувати „Стшельца", польські установи і т. п. Мусимо боронити наші діти перед винародовленням!

Закон допускає основування приватних українських шкіл, а також і приватних курсів („Діло" з 4. IX. 1930). Нехайже наше молоде учительство (як перед 25 роками польське учительство в Росії) творить собі власний варстат праці і поволі нехай кладе скромну цеголку під будову рідньої культури! Пощо лебедіти і плакати? Треба підшукувати громади, де є змога творити власні приватні школи і там, хочби за половину ціни, працювати. А будьте певні, що виховані вами громадяни не дадуть вам пропасти! А розвинене тепер у всіх народів дошкільне виховання (фреблівки) — чи не далоб соткам наших абсольвентів приватних семинарій засоби до істнування? А курси для дорослих, курси фахові і т. д.?

Є терен праці, тільки його добути! Чиж не краще піти в село працювати чесно за скромну страву, як жебрати допомоги в учительській орґанізації або у приватних осіб? У цьому напрямі повинні розвинути акцію і виховання наші приватні семинарії і просто наказувати молоді йти в народ! Вже близько півтора тисячі українського нар. учительства працює серед польського національного моря, нарікає на всіх і вся, винародовлюється, панночки виходять замуж за жандармів, — а якось ніхто не хоче вглянути в себе.

Киньмо раз жебрачу торбу, перестаньмо тужити до державного жолоба, творім власний варстат праці! Неприняті на державні посади учительки й учителі повинні йти між народ, творити „Рідні Школи", дитячі садки, курси для дорослих, курси фахові і т. д., а тоді побачать, що найдуть основу для істнування і внутрішнє задоволення.

Григорович.

В Індії далі неспокійно.

З Льондону сповіщають, що в Карахі товпа гіндусів, що складалась із 2.000 осіб напала на поліцію й побила її камінням. Товпу вдалось розігнати, при чому було 20 ранених.

Мотіляль Неру на волі.

АТЕ. Льондон. Із Аллгах Абаду сповіщають що відомого провідника гіндуських націоналістів Мотіляля Неру випущено на волю. Він тяжко хорий.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 12. ВЕРЕСНЯ 1930.

О. І. БОЧКОВСЬКИЙ.

ФРЕДЕРИК МІСТРАЛЬ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ.

(8. IX. 1830 — 25. III. 1914).

I.

8. вересня буде сто років, як на хуторі „Мас ду Інге" біля Маяно народився славетний провансальський поет й національний діяч — Фредерик Містраль.

Коли це пишу, нині, у Маяні, де цей каменяр новопровансальського відродження прожив майже цілий свій вік, відбудеться величезне свято, як пров пошани „Фелібріджів" свому духовному батькові та ідеольоґові.

Власне святкування цих ювілейних роковин почалися вже весною й не обмежуються лише Провансом та Францією, але знайшли чималий відгомін у сусідніх романських народів, передовсім в Італії, з якою автор клясичної „Мірейо" та „Календав" був за життя так інтимно звязаний.

Це зрозуміло. Аджеж літературний й передовсім ідеольоґічний вплив Ф. Містраля далеко сягає за межі його батьківщини та власного народу. Взагалі щойно майбутність належно зрозуміє та визначить місце для цього новопровансальського барда, що сам себе у передмові до свого архитвору „Мірейо" назвав „скромним учнем великого Гомера".

Безперечно, Містраль центральна фіґура неопровансальського відродження. Ледви чи можна найти в історії поневолених народів другий подібний приклад, де-б національний ґеній та творча сила більш яскраво була втілена в одній людині, як це ми бачимо у випадку Містраля та сучасного національного пробудження Провансу. Т. Шевченко та його „Кобзар", як свого роду українська національна євангелія — либонь є до деякої міри анальоґією до Містраля та національного значіння літературної творчости цього клясичного пробудника провансальського народу.

Завданням цих рядків є саме підкреслити тільки наймаркантніші риси діяльности й значіння великого провансальського поета та письменника.

У першу чергу слід піднести заслугу Містраля для відродження та відновлення забутої і від часів революції дуже занедбаної рідної мови. Вона була „патоа" — діялектом перед появою „Мірейо" та іншими архитворами Містраля „Календав", „Іскльо д'ор", „Нермо", „Реіно Яно", „Лю Помено ду Розе", щоб назвати бодай найголовніші з них; після них провансальська мова була піднесена до найвищого щабля літературного новочасного орґану. Половина Ноблівської нагороди, яку одержав Містраль у 1905 р., була світовим визнанням цих його епохальних досягнень у сфері національної літератури.

Реставрація рідної мови — це „ляйтмотив" Містралівських зусиль. Він добре розумів, що мова це корінь народу і нація никне та спровола занепадає, коли його втратить. „Хто тримає свою мову, той тримає ключа, який звільнить його з кайданів" — було улюбленою девізою Містраля, яку він раз-у-раз нагадував своїм землякам.

Отже зрозуміло, чому, засновуючи у 1854 році славетне в історії південної Франції товариство фелібрів — Містраль головним його завданням поклав плекання рідної мови, колись славетної, а згодом забутої та занепавшої від часу, коли „зрадивши честь Провансу, пануючі кляси звели її, на жаль, до хатнього вжитку"... У кожній своїй промові та кожній статті Містраль з прозелітизмом апостола захищає свою рідну мову. Я не знаю чи у відомому його збірнику „Промови та статті" можна знайти бодай одну, де-б він не порушував цієї заповітної своєї теми. У своєму славетному словнику: „Скарб Фелібріджа" (1878-86), що „є підсумком не лише ріжних діялектів мови д'ок, але ще і необмежених її варіянтів топоґрафічних та родинних назв, звичаїв, традицій та леґенд, повної історії країн, які лежать на південь від Льоари..." (Л. Констанс) — Ф. Містраль збудував провансальській мові памятник справді **aere perrenius.**

Не з фільольоґічного аматорства й не з наукового спеціялізму робив він це, але із живої потреби та національного почування, що через мову можна та треба розбудити й піднести прибитий свій нарід, відродженню якого свідомо та програмово була присвячена вся його літературна і громадська діяльність.

Коли він закінчив свої студії в Екському університеті та вернув до свого рідного села, перед ним виринуло питання про обрання фаху та програми дальшого життя. Французька мова гарантувала йому карієру. Провансальська, як інтеліґентови з вищою освітою, нічого не обіцяла, натомість наперед уже наражала на шикани, в кращому разі засуджуючи на ізоляцію та незрозуміння, навіть серед освічених зденаціоналізованих верств власного народу.

Проте Містраль ставши „ногою на порозі рідної хати з очами зверненими до малих Альп" складає святочну присягу, працювати для „піднесення національного почування, для справи відродження старої національної мови та для регабілітації цієї мови силою поетичного престіжу".

Містраль не був поетом провансальських панів, що зрадили свій нарід, але рідного люду, що залишився вірним нації та аж до наших часів заховав славні її традиції і звичаї.

У своїй „Мірейо" автор демонстративно підкреслює цей, мовляв, народницький характер своєї Музи, коли каже на вступі: „Бо співаю тільки для вас, о пастухи та люди з хуторів". Лямартін, що ентузіястично привітав у французькій критиці появу цього архитвору Містраля, влучно схарактеризував його національне значіння у словах: „Нарід мусить спасти нарід".

(Продовження буде.)

Виборчий рух

Пильнуймо виборчих списків!

Згідно з одержаними нами інформаціями багато наших громадян не виповнило реєстраційних карток, хоч речинець до їх виповнення і віддання вже минув.

Яка не булаб причина цього (чи хтось не одержав цих карток взагалі, чи одержав за пізно, чи може спізнився з їх відданням) — все таки дотична одиниця не буде у виборчім списку і тимсамим не буде мати права голосування.

З другої сторони істнує можливість, що оскільки виповнено картку по українськи, то навіть при правильному виповненні і відданні її на час — дотичний виборець може не бути уміщений у списку.

Почавши від дня 26. вересня ц. р. виборчі списки будуть виложені до вгляду виборців, одначе на дуже короткий час.

Обовязком *кожного* українського виборця є справдити, чи находиться він у виборчім списку. У випадку, колиб його не було — негайно *реклямувати своє право*, виказуючись „доводом особистим" (або метрикою чи іншим документом) і картков зголошення у Львові. Право реклямації прислугує кожному виборцеві і того права українське громадянство мусить допильнувати.

У всяких справах, звязаних з виборами, просимо інформуватися в Українськім Виборчім Комітеті на м. Львів, вул. Костюшка 1 а, II. пов.

З виборчого руху у 51. львівській виборчій окрузі.

За підписом б. посла Володимира *Кохана* появилася в Сокалі з датою 1. вересня ц. р. відозва до „всіх мужів довіря і товаришів-співпрацівників у 51. львівській виборчій окрузі", в якій подано інструкції, що їх повинні придержуватися у виборчому періоді всі свідомі українці, а зокрема всі мужі довіря і місцеві партійні гуртки УНДО. Відозва взиває весь український загал у львівській виб. окрузі братися негайно до підготовчої передвиборчої акції згідно з поданими інструкціями, які слід виконати якнайточніше.

Паневропу похоронили?

З Женеви пишуть, що факт передачі проєкту паневропейської федерації Раді Союза Народів можна вважати похоронами цього проєкту. У цій справі прийшло до довшої дискусії між Бріяном і Гендерсоном. Всеж Рада Союза Народів творить окрему комісію для справи Паневропи.

Риков не буде послом у Берліні.

„Руль" сповіщає із Москви, що кандидатура Рикова на становище консуля у Берліні перепала. Консулем СРОР у столиці Німеччини буде б. радянський посол в Анґорі Суриц, як це вже писалось.

Український Народній Театр ім. І. Тобилевича
Львів—Станиславів.

Літнє турне „Укр. Нар. Театру ім. І. Тобилевича" по Покутті, Поділлі, Львівщині та Бойківщині закінчується з великим моральним успіхом і після останніх вистав у Болехові, Калуші й Богородчанах починається 18. ц. м. в Станиславові новий зимовий сезон.

Покищо підготовлено на сезон такі премієри і старші песи в новій постановці: Старицької „Гетьман Дорошенко", І. Тобилевича „Мартин Боруля", далі „Циганка Аза", нар. опера Кропивницького „Пісні в лицях", Лесі Українки „Лісова Пісня", опера Форостини, „Казка старого млина", опера Сметани „Продана наречена", опера Офенбаха „Прекрасна Олена", оперетка Легара „Весела вдова", фарса Краца „Кільометрожер", Невяжева „Друга молодість", „Сімнадцятилітні" і ін. Крім цього приготовляє управа театру кілька найновіших оперет, які входять у репертуар цього сезону зах.-евр. сцен. У реорґанізований ансамбль театру входять найкращі артистичні сили Зах. України, які дають повну запоруку бездоганного виведення підготовленого вже й наміченого репертуару.

Відкриття сезону пічнеться 18. ц. м. в Станиславові (саля „Сокола") виставою історичної драми „Гетьман Дорошенко" в постановці режісера Бенцаля. До виведення цієї песи з нашого славного минулого підготовили гарну нову обстанову. Самого гетьмана гратиме п. Бенцаль. В суботу, 21. ц. м. йде стара улюблена „Циганка Аза", а в неділю, 22. ц. м. пополудни при знижених цінах „Мартин Боруля"; у вечір знов „Гетьман Дорошенко", як прощальний вечір дотеперішнього режісера театру п. Бенцаля, заанґажованого до Харкова.

Після цих чотирьох вистав трупа театру загостить до Коломиї на кілька вистав.

Зважився тяжкі обставини серед яких доводиться працювати нашим артистам, не треба мабуть нікому пригадувати, що люди, які всі свої сили віддали безкорисно мистецтву та культурній праці заслуговують на якнайживішу піддержку громадянства.

НОВИНКИ

— **Згоріло українське приходство.** Дня 7. 9. ц. р. відбулося в Зборові польське віче в справі відомої промови мін. Тревірануса і підпалів у краю. А того самого дня вечором хтось підпалив стодолу і стіжки греко-кат. священика о. Евгена Мацелюха в Кудобинцях, віддалених 6 км. від Зборова. На подвірю приходства хтось вистрілив, а зараз потім занялись стіжки і стодола, і то рівночасно з ріжних кінців. Хоч був дощ, все горіло повною полуміню і за яку годину згоріло до тла. Нема сумніву, що стіжки мусіли бути обливі нафтою або бензиною. Згоріло біля 200 кіп збіжа (майже самої пшениці) і все господарське знаряддя. Підчас пожежі по селі стріляли якісь військові. Поліція пояснює, що це стріляно на це, аби люди йшли рятувати.

— **Арештування.** Дня 2. вересня ц. р. арештовано 4-ох учеників укр. ґімназії У. П. Т. в Золочеві, які в ночі пильнували ґімназії, щоби охоронити будинок від підпалу. Трьох з арештованих другого дня випущено, а одного ученика 7-ої кляси, 17-літнього Ярослава Леха, відіслано до польської „військової дефензиви" в Тернополі, де вже 6-ий день сидить в тюрмі під закидом „саботажу". Рівночасно переведено ревізію у родичів арештованого.

— **Документ часу.** До нашої редакції попав такий цікавий документ, який подаємо в перекладі: „До В. П. Григорія Клима, учителя в Ловівці, п. Нове Село, віа Підволочиська. Польський Союз Самооборони перед саботажами українських гайдамаків робить Вас, о. Юрчинського, Мазуренка, Субтельного і Мартинюкову, як комітет українського саботажу особисто відповідальними за всякий терористичний і саботажовий рух на терені тернопільського воєвідства, які то тамошньому комітетові підлягають і без дальшого, примінить проти вище згаданих засоби відплати. Про це просимо вище названих повідомити. — **Польський Комітет Самооборони.** — Львів, 30. 8. 1930.

— **Овочі саботажів.** „Газета Варшавска" подає статистику саботажових випадків у Сх. Галичині ц. р., а ця статистика, начебто оперта на вислідах поліційного слідства. В цьому році спалено 62 доми, 67 стоділ, 78 інших будинків, 112 стирт збіжа і сіна, а загальна шкода виносить 6,743.000 золотих. Направа телефонічних й телеграфічних дротів пошкоджених „бандами УВО", як пише „Г. В.", коштувала 16.000 зол.

— **Про будівельні позички.** Синдикат ґаранційних банків подає до відома, що видавання облігацій І. серії преміової будівельної позички від 15. вересня відбуватиметься у Поштовій Касі Ощадности у Варшаві та в її відділах у Познані, Катовицях, Кракові, Лодзі і Вильні й у всіх банках, що входять у склад ґаранційного Синдикату та їх відділах, як рівнож в кожнім поштовім уряді, який приняв записи. Хто зголошується по відібрання облігацій, має долучити „довуд особісти", леґітимацію, а на випадок заступства, уповноваження затверджене громадським урядом чи судом.

— **Арсенал УВО в Берліні.** „Ілюстровани Курер Цодзєнни" під таким заголовком пише, що в одній каварні в Берліні кримінальна поліція викрила арсенал, в якому було 275 замків від скорострілів, які в цій каварні переховував сотник Ярий. Цей Ярий нібито стоїть на чолі кадри УВО в Берліні, а колись нібито був секретарем през. Петрушевича. Чому в цьому арсеналі найдено тільки замки від скорострілів і чому той Ярий сховав їх у каварні, того часопис не виясняє.

— **Кому вода на млин?** Як відомо, від довшого часу комуністична газета „Сила" поставила собі за ціль вбити клин між б. старшини У.Г.А. і стрільців та містить цілий ряд статтей, в яких опльовує всіх старшин без розбору. Загально відомо, що невідповідальні редактори „Сили" натрапляють на неґативний осуд навіть комуністів і що комуністична „Культура" в останнім числі пригадує ред. Букшованому, як то він сам 1919 року посилав Січових Стрільців давити комуністичні заворушення в Бориславі та, що сам Букшований має на своїм сумлінню більше гріхів супроти стрілецтва, як неодин зі старшин, проти яких він виступає. Відомо також, що колиб який часопис поставив собі за мету боронити старшин, а обвинувачувати стрільців, то наклеїв би стільки дописів, скільки наклеїла „Сила". Та прати прилюдно свої брудя це спеціяльність тільки невибагливих людців і тому ми старались мовчати про цю справу, недостойну великого шуму. Але всеж, як видно, брудні ревеляції „Сили" стали комусь у пригоді: От „Слово Польске" під заголовком „Зза куліс Українськей Галіцкей Армії" передруковує калюмнії „Сили", очевидно на те, щоби збесчестити нашу армію дорешти і добити її добру славу руками самих б. отаманів. У великій статті „Слова Польского" читаємо, як-то старшини У.Г.А. втікаючи на Чехословаччину, продавали жидам коні, як отаман Микитка обкладав померзлих стрільців нагайками, як хорунжий Бабій бив стрільців так, що вони хотіли його вбити і стріляли за ним і т. д... Тільки не читаємо, як-то от. Букшований лишав стрільців на фронті, а сам їздив автомобілем до Стрия до своєї дівчини. Такі ревеляції „Сили" очевидно дуже приємні для читачів „Слова Польского", але менше приємні для справжніх українців.

— **З любовних траґедій.** Коло Рівного мешкав купець Сандберґ, який взяв собі на виховання 15-літню сирітку. Ця сирітка закохалась в сина свого опікуна Сандберґа, а коли той побавившись нею якийсь час, рішив оженитись із іншою, бідна сирітка так взяла собі це до серця, що отруїлась. Лишила вона лист, у якому пише, що не могла пережити думки, що її коханий іде до шлюбу з іншою. На закінчення листа сентиментальна самовбивниця просить свого коханого часом відвідати її гріб та принести квітку.

— **Вертають з війни.** Через польсько-радянський кордон на стації Стовбці переїхало на днях 400 німецьких вояків, які досі були в російському полоні ще із часів світової війни. Жили вони в далекім Сибірі і радянська влада досі не дала їм можливости вернути до вітчини.

— **Незлий гонорар.** Бувший президент Злучених Держав Кулідж дістав від одного видавництва пропозицію написати і видати свої спомини з часів президентури. Кулідж згодився і дістав за спомини 100.000 долярів гонорару.

— **Перший фашистівський роман.** Літературний світ в Італії має сензацію: письменник Ма-

(Продовження на стороні 6-ій).

Куток мови.

„Ходить о..."

Польська фраза „ходить о те" є так сильно закорінена серед нашої галицької інтеліґенції, що без неї люди попросту розмовляти не в силі. Деякі наші робітники пера, почувши, що десь дзвонять, а саме, що польське „думати о"... передаємо по нашому „думати про...", пишуть „ходить про те". Це така сама нісенітниця, якби хто замість фрази „як вам іде?" почав уживати: „як вам ходить?" Маємо звороти: „річ іде про те...", „діло в тому", „справа в тому", або „справа така, що..."

„Зглядний, зглядно".

Чистісенький польонізм, дуже модний у щоденній розмові та наукових книжках. „Зглядний" — це „умовний". Польська мова вживає терміну „вз́ґлендне" на означення дуже ріжних понять, не завсіди ясних. Нпр. „Іду до ресторану *зглядно* до каварні" — мало би значити: „Вибачте, я помилився, не до ресторану, а до каварні", хіба, що ресторан є разом з каварнею, а тоді це значилоб: „точніше кажучи". — „Які там ціни в Черчу?" „Зглядно дорого" — має бути по нашому: розмірно дорого". „Погляди — це річ зглядна", значить: „умовна".

На фразу „Зе взґлєнду на" ...маємо свою „з огляду..." (а не „зі згляду"!) „Ружне взґлєнди" значить: ріжні мотиви, причини.

До речі: теорія релятивности Айнштайна, яка зветься по польськи „Теорія взґлєндносьці", названа у нас деякими вченими також не краще: „теорія відносности" з російського: относительности". Коли не хочемо вживати загальноприйнятого ориґінального терміну „релятивности", краще вже називати її „теорією умовности", згідно з дійсним значінням слова „умовність". Фізична теорія не має нічого спільного з жідно синами.

ріо Карлі видав великий роман, який називаеть- ся „Італія Муссолінії". Це перший великий лі- тературний твір про фашистівську Італію. Ав- тор малює фашистівську революцію, похід на Рим і дальшу працю фашистів для створення національної держави. Критика признає творо- ві велику літературно-мистецьку вартість.

— **Щасливі**. Радянська преса сповіщає, що більшовицькі летуни, перелітаючи понад Сибі- ром, завважили далеко на півночі кілька осель, які так були окружені непроходимими лісами, що вони були зовсім відрізані від світа. Меш- канці цих осель досі не знали, що в Росії була революція і що царя вже нема. Ніхто не платив податків і не знав, що то військова служба. Те- пер радянська влада вислала туди своїх уря- довців і комуністичних аґітаторів. Можна спо- діватись, що мешканці цих осель з комуніста- ми будуть менше щасливі, як без комуністів.

— **Як умирав Бісмарк?** Недавно в Берліні ви- дано меморіяли князя Більова, який був при- сутний при смерти „залізного канцлера" Біс- марка. Більов пише, що Бісмарк в аґонії бла- гав: „Поможіть! поможіть!" Потім вже непри- томний, шептав: „Німеччино, Німеччино!", пі- сля цього згадав Росію, Сербію й Англію та за- мовк на віки. У меморіялах поміщено дуже ба- гато цікавих фактів про життя Бісмарка.

— **Третий приятель Андрейого також зги- нув.** Як подають шведські часописі, щоденник дослідника бігуна Андрейого вказує на те, що і третий його товариш Френкель, який виби- рався з ним на північний бігун, загинув по до- розі із голоду та втоми. Бальон, яким вони ле- тіли, розбився і дальшу подорож треба було відбувати пішком по леді. Перший помер Стріндберґ і його похоронили товариші, від- так згинув Френкель, а останній Андре мав ще стільки мужности, що чекаючи смерти, писав свій щоденник. Останні відомости говорять, що спеціяльній експедиції вдалось дня 8. ц. м. найти кістяк Френкля, який лежав досить да- леко від табору Андрейого. Біля кістяка Френ- кля найдено теж останки намету і бальону.

— **Підполковник шпіоном.** Болгарські часо- писи потверджують вістку, що підполковник болгарської армії Маріннопольський, який не- давно застрілився, справді був членом шпіон- ської шайки і виконав самовбивство тому, що цю аферу викрила поліція.

—**Бандит в санаторії.** У Новім Йорку дов- ший час поліція шукала за ватажком тамошніх бандитів, який мав на своїм сумлінню безліч вломів у банках та вбивств з метою рабунків. Було відомо, що цей ватажок бандитів Діямонд доробився на рабунках величезного маєтку і живе собі як князь та зловити його було немож- ливо. На днях цей Діямонд вибрався із Нового Йорку до Німеччини, де мав намір замешкати в одній санаторії і лікувати свої нерви, над- шарпані у ризикових нападах і рабунках. На просьбу американського посольства в Берліні, німецька поліція в Аквіґрані арештувала ва- тажка бандитів, коли він висідав із поїзду.

— **Безоглядна боротьба з алькоголізмом в А- мериці.** З Ню Йорку доносять, що там засуди- ли католицького єпископа „чехословацької церкви" Мржена на один рік вязниці за те, що переступив протиалькогольний закон.

— **Управа „Академічної ґімназії".** Довідує- мося, що тимчасовим управителем „Академіч- ної ґімназії" (головне заведення) після смерти бл. п. дир. М. Сабата призначила Кураторія довголітнього вчителя цієїж ґімназії Северина Лешія.

Заява.

В цей час важкої боротьби за наше націо- нальне істнування, не погоджуючись із т. зв. радянофільством, а по суті більшовицьким мо- сквофільством місячника „Нові Шляхи", отсим заявляю, що перестаю у них співпрацювати.

Львів, 6. IX. 1930.

Михайло Островерха.

Дописи.

КОСІВЩИНА. (Резолюції кооперативної наради в Косові з 3-го вересня ц. р.). Кооперативна нарада в Косові, що відбулася при співучасти 40 делеґатів дня 3. ц. м., ствер- джує, що: 1) Радикальні провідники в косів- ськім повіті Шекерик, Горбовий, Прокопів, Остафійчук і інші, перебравши провід Повіто- вого Союзу Кооператив, протягом 5 місяців довели Союз до руїни. 2) Не маючи ані знання ані здібностей до ведення кооперативної праці, радикальні провідники ліквідацію Союзу при- писують недоцільности його істнування в ко- сівськім повіті. 3) Не одержавши на Загаль- них Зборах Повітового Союзу Кооператив дня 20. серпня 1930 року ухвалення річного справоздання й уділення абсолюторії Надзір- ній Раді й Управі, провідники радикальної партії хотіли вимусити від делеґатів ухвалення абсолюторії, а коли це не вдалося, то вони з трибуни обкидали опозиційних делеґатів крі- слами і силою викинули їх зі салі. 4) Свідо- міші селяни вже пізнали цілу радикальну ро- боту в повіті і тому ніяка сила не врятує згаданих провідників від компромітації. Праця в Повітовім Союзі Кооператив найкраще свідчить про їх невідповідальну роботу. — З уваги на те кооперативна нарада ухвалює: 1. Висловити спочуття тим делеґатам, які, не побоявшись радикального терору, голосували проти уділення абсолюторії і тим підкреслили невідповідальну господарку радикального про- воду в Косівщині. 2. Висловити своє невдоволення з приводу внесеного радикальним про- водом проєкту ліквідації Повітового Союзу Кооператив у Косові на Загальних Зборах П. С. К. 20. серпня 1930 року і підкреслити, що істнування в Косові П. С. К., як госпо- дарсько-кооперативного осередку, диктується цілим природним положенням нашого повіту; невідповідальна кооперативна робота в повіті радикальних провідників не може бути причи- ною ліквідації П. С. К. 3. Довести до відома Ревізійного Союзу Українських Кооператив у Львові, що члени Надзірної Ради Повітово- го Союзу Кооператив у Косові зробили фі- зичне насильство над частиною делеґатів і що Загальні Збори розігнано силою, а через те ухвали, які принято після розігнання делеґа- тів, не можуть мати правного значіння. 4. Звернутися через пресу з закликом до всіх кооперативних діячів у повіті, без огляду на їх партійну приналежність, щоб застановилися над грізним положенням кооперативної праці в повіті, до якого довели провідники радикаль- ної партії в повіті, припинити всяку демаго- гічну роботу та спільними силами взятися за оздоровлення кооперативної праці.

РУДЕЧЧИНА. (Розвязання „Сокола" в Чайковичах). В останньому часі влада розвязує щораз-то більше сокільських гнізд. У місяці серпні розвязано 5 гнізд. Тепер ма-ємо до занотування нове розвязання „Сокола" в Чайковичах, пов. Рудки. Як причину по- дано, що т-во, мовляв, не брало участи при гашенні пожеж в селі. Цікаво, що згадане т-во засновано щойно по пожежі і тому при га- шенні вогню воно участи брати ніяк не могло. Дальше закинено т-ву, що члени його спро- фанували державну хоругов на 3-го мая, хоч слідство виказало, що вчинив то не член „Со- кола". Як характеристичне для нинішніх об- ставин можна подати уривок з письма Ста- роства про розвязання т-ва „Сокіл" у Чайко- вичах: „Powyższe okoliczności stwierdzają, że statut jest tylko pokrywką dla przeciwpaństwowej działalności pewnej grupy osobników, opanowa- nych przez szowinistycznych przewódców poli- tycznych, a w żadnym razie Stowarzyszenie nie spełnia swoich zadań i obowiązków, określonych w statucie".

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 10. ве- ресня ц. м. масло експортове 4·10 зол.; десерове 4·?0 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·40 зол.; копа яєць 7·00—7·20 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер, 11. вересня, год. 8. вечором „Трубадур" Верді.

Малий Міський Театр:

Щодня аж до відкликання „Папа Кавалер".

Театр „Ріжнородностей" (в Народнім Домі):

Щодня аж до відкликання „Перемога" Конрада-Коржевьовського.

Кіна.

АПОЛЬО: Парада любови і звукові додатки.
КАСІНО: Скільки коштує кохання. Пригоди воєнного бранця.
КОЛЬОСЕЙ: Нечинне.
КОПЕРНИК: Тайна лікаря — Звукова фільма.
ЛЕВ: З причини відновлення салі й інсталяції звукового апарату кіно нечинне.
МАРУСЕНЬКА: Тайна лікаря. Звукова фільма.
ОАЗА: Студентка з кварталу Ляген.
ПАЛЯС: Весілля в Голлівуді.
ПАН: Танцюристка з Москви.
ПАСАЖ: Ковбоєве кохання (Том Мікс).
ХИМЕРА: Марнотратний братанок.
ПРОМІНЬ: Рудоволоса грішниця.
СТИЛЕВЕ: Чорний орел і Ошарі Варшави.
ФАТАМОРГАНА: Коли жінка забудеться.
УТІХА: Де Схід є Сходом і Пат та Паташон як герої.

Програма радіо.

Пятниця 12. IX. 1930.

Варшава (1411,7) 16·15 Грамофонові платти. **Гельсінґфорс** (221,4) 17·25 Балалайковий квартет. **Берлін** (419) 17·30 Танкова музика. **Рим** (441,2) 17·30 Концерт. **Прага** (486,2) 20·00 Кельтійські пісні. **Відень** (516,3) 12·00 Концерт. **Будапешт** (550,5) 17·30 Балалайковий концерт. **Ленінград** (1000) 16·30 Солісти. **Харків** (426) 19·00 Українська музика. **Париж** (1725) 16·45 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Кооператива Український Театр у Львові. Український Нар. Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові уневажнює попередній репертуар на Калуш. Театр приїзджає до Калуша щойно в четвер і грatime як слідує:
11. IX. „Троянда Стамбулу".
12. IX. „Меді".
13. IX. „Паяцик".
14. IX. „Циганка Аза".

До відома слухачів Вищого Кооперативного Курсу. Кінцеві іспити відбудуться в днях 22. і 23. вересня ц. р., кожного дня в год. 15-18. — Управа Курсу. 512 1—2

Загальні збори Кружка батьків в Академічній ґімназії відбудуться в неділю дня 14. ц. м. в 10. год. перед пол. у будинку ґімназії при вул. Сапіги ч. 14. Як найчисленніше явитись просить членів — Виділ. 511

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.